

ULUSLARARASI SOSYAL ARAŞTIRMALAR DERGİSİ THE JOURNAL OF INTERNATIONAL SOCIAL RESEARCH

Cilt: 13 Sayı: 69 Mart 2020 & Volume: 13 Issue: 69 March 2020
www.sosyalarastirmalar.com Issn: 1307-9581
Doi Number: <http://dx.doi.org/10.17719/jisr.2020.4055>

ULUSAL VOLEYBOL HAKEMLERİNİN EMPATİ EĞİLİMLERİNİN BELİRLENMESİ* DETERMINATION OF EMPATHIC TRENDS OF NATIONAL VOLLEYBALL REFEREES

Merve Nur ALMAK*

Mehmet ÇEBİ**

Öz

Bu çalışmanın amacı Ulusal Voleybol hakemlerinin empati eğilimlerinin belirlenmesidir. Bu çalışmanın örneklemini Türkiye'nin çeşitli illerinde görev yapan 371 ulusal voleybol hakemi oluşturmaktadır. Veriler "Empatik Eğilim Ölçeği" ile toplanmıştır. Verilerin değerlendirilmesinde Student t testi, tek yönlü anova ve LSD testleri kullanılmıştır. Araştırmaya katılan hakemlerin cinsiyete, yaş ve eğitim durumuna göre empatik eğilim puanları arasında önemli bir farklılık bulunmamıştır ($p>0,05$). Spor dalı ile uğraşan hakemlerin empati eğilim puanı spor dalı ile uğraşmayanlardan anlamlı derecede yüksektir ($p<0,05$). Uğraşılan spor dalı voleybol ve diğerleri olma durumuna, yaşam yerine, memur ve diğer çalışanlar olma durumuna göre voleybol hakemlerinin empatik eğilim puanları arasında önemli bir farklılık bulunmamıştır ($p>0,05$). Voleybol hakemlerinin cinsiyet ve eğitim durumuna göre empatik eğilimlerinin benzer olduğu, hakemlik yılına ve hakemlik seviyesine göre ise değiştiği sonucuna varılmıştır. Voleybol hakemlerinin empati seviyelerinin artırılması için bir spor dalı ile uğraşan kişilerden seçilmesi ve hakemlik süreci içerisinde değişik organizasyonlarda görev almaları önerilir.

Anahtar Kelimeler: Empati; Hakem; Spor; Voleybol.

Abstract

The aim of this study is to determine empathy tendencies of National Volleyball Referees. 371 national volleyball referees working at around the different cities of Turkey are included in this research. Data were collected with top Empathic Tendency Scale Ver. Student t test, one-way anova and LSD tests were used to evaluate the data. There was no significant difference between empathic tendency scores according to gender, age and educational status of the participating referees ($p> 0.05$). Empathy tendency score of the referees dealing with sports was significantly higher than those not dealing with sports ($p <0,05$). There was no significant difference between the empathic tendency scores of the volleyball referees according to the status of volleyball branch and others, the place of life, serving as civil servants and other employees. ($p> 0.05$). It was concluded that the volleyball referees had similar empathic tendencies according to gender and educational status, and changed according to refereeing year and refereeing level. In order to increase the empathy levels of volleyball referees, it is recommended to be selected from people who are engaged in a sport branch and to take part in different organizations during the arbitration process.

Keywords: Empathy; Referee; Sport; Volleyball.

* Bu Çalışma, Merve Nur Almak tarafından Doç. Dr. Mehmet Çebi danışmanlığında hazırlanan "Ulusal Voleybol Hakemlerinin Empati Eğilimlerinin Belirlenmesi" Adlı Yüksek Lisans Tezinden Üretilmiştir.

** Antrenör, Ondokuz Mayıs Üniversitesi Vakfı Koleji

*** Doç. Dr., Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Yaşar Doğu Spor Bilimleri Fakültesi.



1. GİRİŞ

Spor, geniş manada etkileri olan ve gün geçtikçe de daha fazla önem kazanan bir olgu olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu süreç içerisinde bilim adamları tarafından kabul edilen, toplumun değerlerini geliştirmeyi hedefleyen, sosyalleşme sürecinde etkileri olan, kitleler arası tabakaları da kapsamaktadır. Spor sayesinde bürokrasi ile ilgili gözlem yapabilmeye yeteneği gelişir, bu durumla birlikte toplumu bir arada tutan değerleri ve geleneksel çalışma alanını sağlayan bir kapsamdır. Spor oyunu içerisinde bulunan oyunun çeşidi, yapılan oyunun rekabet edilebilir olması spor kavramına farklı bir boyut kazandırmaktadır. Bu kavramın içinde kurallar, katılımcılar ve spor kavramı ile ilgili spordan faydalanan ve faydalanmayan gruplar yer alır. Ayrıca ödül kavramı gibi toplumda karşılık bulan bir yapının olması da spor kavramını ayrı bir dünya olarak kabul edilmesine olanak sağlar (Yetim, 2000). Sportif yarışma veya müsabaka sırasında kişinin mücadele hırsı, aşırı efor sarf etme, kazanmak için yüksek düzeyde baskı altında olma gibi durumlar bireyi öfkeli ve saldırgan bir duruma getirebilmektedir. Bu olumsuz özellikleri en aza indirmek veya ortadan kaldırmak için sporun önemli araç olduğu gösterilmek istenmiştir (Yamak ve ark., 2019). Saldırgan davranışın ortaya çıkmasını ve kişilerin sabır eğilimlerini etkileyen kişisel veya sosyal birçok değişken vardır. Saldırganlığın en aza indirilmesi ve sabır eğilimlerinin olumlu yönde gelişimi ve bunlarla ilgili olarak bir bilinç oluşturulması gerekmektedir (Eliöz ve ark., 2019). Voleybol branşı takım sporu olarak karşımıza çıkmasına rağmen sporun doğasında yer alan kişisel hareketleri kapsamaktadır. Bireysel olarak ortaya koyulan hareketler ve bu hareketler arasındaki uyum takım birlikteliğini ortaya çıkarır. Voleybol oyununda başarı elde edebilmek için takım ruhuna ve yardımlaşmaya ihtiyaç vardır. Bu başarının ortaya çıkabilmesi için voleybolcuların birbirlerine anlayışlı olmaları da olmazsa olmaz bir durumdur. Voleybolcuların saha içi ve saha dışı sosyal hayatlarındaki uyum takım ruhu ve takım birlikteliği duygusu açısından önemli kavramlardır. Bu sebeple bir takımı oluşturan kişilerin arasındaki iletişim ve empati düzeyi de önem arz etmektedir (Kabasakal ve Şahan, 2009). Müsabaka anında hakemler, sporcular ve teknik kadro sürekli bir iletişim halindedir. Bu iletişim halinde sporcu-hakem, hakem-teknik heyet arasındaki anlaşma durumu iletişimin kolaylaşması için önemlidir. Bu etkileşimin sağlıklı ve doğru olarak ilerleyebilmesi için empati önemlidir. Empati sayesinde insanlar birbirini anlayabilecek bir beceri olarak görülmektedir. Kişinin bir durum anında karşı taraftaki kişinin yerine kendini koyabilmesi sorunları aza indirme açısından önemlidir. Böylelikle sorunlarda aza indirgenmiş olacaktır. Bu süreç müsabaka boyunca devam ettiğinde iletişim bakımından empatinin değeri kaçınılmaz olarak karşımıza çıkmaktadır. Takım sporlarının kişilerin gelişimine oldukça etkisi vardır. Voleybol branşının da takım sporu olmasına bağlı olarak kişilerin gelişimine katkı sağladığı söylenebilir. Bu gelişim fiziksel gelişimle birlikte psikolojik ve sosyal bir gelişimdir. Voleybol oyununun kurallara uygun şekilde sistemli bir şekilde yapılabilmesi için hakemler önemli bir unsurdur. Maçlar esnasında hakemlerin kesin kurallar vermesi nedeniyle çok büyük sorumluluk ortaya çıkmaktadır. Hakemler için bu sorumluluk oldukça önemlidir. Hakem; ihtilafta olan iki taraf arasında doğruyu işaret ederek aracılık yapan kişidir (MHK Yayını, 1997). Hakem; oynanacak olan müsabaka ile irtibatı olan her şeyin kontrolündeki kimsedir (Evans ve Bellon, 2000). Sporcularla beraber sahada mücadele veren ve o müsabakaların sonuçlarında direkt olarak etkisi olan hakemler; “müsabakalarda alınan sayıları tespit etmek ve kurallara uymayanları cezalandırmakla görevlendirilen kişi olarak” müsabakaların, oyun kuralları içerisinde fair-play (adil oyun) ilkeleri çerçevesinde oynanması, sonuçlandırılması ve kurallara uyulmasını garanti eden bir vazgeçilmezdir (Cengiz ve Pulur, 2004). Hakemler, yönettikleri maçlarda cesur ve kararlı olabilmek için, daha çabuk motive olma, kendine güven, baskı altında çabuk ve kesin karar verebilme, algılama, dikkat, kaygı ve stresle mücadele etme gibi özellikleri olan kişilerdir (Doğan ve Moralı, 1996). Hakemlik ülkemizde genellikle ikinci bir iş olarak yapılmaktadır (Doğan, 2004). Türkiye profesyonel liglerinde görev



yapan voleybol hakemlerinin empatik eğilim düzeylerinin belirlenmesinde hakemlerin sergiledikleri davranışların daha iyi açıklanmasını sağlayacaktır. Bu amaçla çalışmada hakemlik ve empati tüm yönleriyle açıklandıktan sonra yapılan anket çalışmasıyla; hakemlerin hangi seviyede hakemlik yaptıkları, yıl değişkenliği, eğitim düzeyleri, meslekleri ve hakemlik kariyerlerinin empatik eğilim düzeylerinin belirlenmesinin etkisi incelenmiştir.

2. MATERYAL VE METOT

2.1.Çalışma Grubu

Araştırmanın örneklemini Türkiye Voleybol Federasyonu tarafından Antalya-Side’de düzenlenen 2017-2018 Hakem ve Gözlemci Gelişim Seminerine katılan Türkiye’nin çeşitli illerinde görev yapan; 371 Ulusal voleybol hakemi oluşturmaktadır. Çalışmada, ankete katılanların kişisel bilgileri kişisel bilgi formu ile toplanmıştır.

2.2. Veri Toplama Aracı

Araştırmanın verileri Dökmen(1988) tarafından geliştirilen “Empatik Eğilim Ölçeği” ile toplanmıştır.

Dökmen (1988) tarafından geliştirilen Empatik Eğilim Ölçeğinin amacı; kişilerin günlük yaşamında empati kurma eğilimlerini ölçmektir.

“Empatik Eğilim Ölçeği” 5’li likert türünde olup 20 maddeden oluşmaktadır. Maddeler; 1: Tamamen Aykırı, 2: Oldukça Aykırı, 3: Kararsızım, 4: Oldukça Uygun, 5: Tamamen Uygun olarak derecelendirilmiştir. Ölçek maddelerinin yaklaşık yarısı, katılımcıların evet deme eğilimlerini önlemek için negatif olarak yazılmıştır. Ölçekte yer alan; 3, 6, 7, 8, 11, 12, 13 ve 15. maddeler negatif ifadeler olup, ters puanlanmıştır.

2.3.İstatistiksel Değerlendirme

Araştırmada veri toplama aracı olan ankete, araştırmaya katılan deneklerin verdikleri cevaplardan elde edilen veriler, dereceli ölçek kullanılarak sayısallaştırılmış, toplanan verilerin çözümlenmesinde SPSS 22.00 programından yararlanılarak istatistik paket programı kullanılmıştır. Verilerin normal dağılıma uygunluğu Kolmogorov Smirnov testi ile değerlendirilmiştir. Verilerin değerlendirilmesinde Student t testi, tek yönlü anova ve LSD testleri kullanılmıştır. İstatistiksel anlamlılık düzeyi $p<0,05$ olarak alınmıştır.

3. BULGULAR

Tablo 1: Voleybol Hakemlerinin Cinsiyete göre empati puanı

Cinsiyet	N	Ort.	S.S.	t	P
Kadın	101	67,17	7,50		
Erkek	270	66,37	8,45	0,63	0,528

Cinsiyete göre voleybol hakemlerinin empatik eğilim puanları arasında önemli bir farklılık bulunmamıştır ($p>0,05$).



Tablo 2: Voleybol hakemlerinin yaş grubuna göre empati puan

Gruplar	n	Ort.	S.S.	Min.	Maks.	F	P
32 yaş ve altı	56	66,00	7,85	34,00	85,00		
33-39	140	67,20	7,27	39,00	88,00	0,65	0,512
40 ve üzeri	175	66,28	8,97	20,00	91,00		
Total	371	66,58	8,19	20,00	91,00		

Yaş grubuna göre voleybol hakemlerinin empatik eğilim puanları arasında önemli bir farklılık bulunmamıştır ($p>0,05$).

Tablo 3: Voleybol hakemlerinin hakemlik yılına göre empati puanları

Yıl	n	Ort.	S.S.	Min.	Maks.	F	P
3-8 yıl	52	65,94	7,91	34,00	80,00		
9-15 yıl	142	67,32	7,58	39,00	91,00		
16-21 yıl	123	66,47	7,23	40,00	88,00	1,010	0,038
22 ve üzeri	54	65,52	11,51	20,00	88,00		
Toplam	371	66,58	8,20	20,00	91,00		

Hakemlik yılına göre voleybol hakemlerinin empatik eğilim puanları arasında önemli farklılık bulunmamıştır ($p>0,05$).

Tablo 4: Voleybol hakemlerinin medeni duruma göre empati puanları

Medeni durum	N	Ort.	S.S.	T	P
Evli	286	66,30	8,08		
Bekar	85	67,52	8,54	-1,33	0,184

Medeni duruma göre voleybol hakemlerinin empatik eğilim puanları arasında önemli bir farklılık bulunmamıştır ($p>0,05$).

Tablo 5: Voleybol hakemlerinin eğitim durumuna göre empati puanları

N	Ort.	S.S.	Min.	Maks.	F	P
Lise	66,03	10,18	45,00	88,00		
Üniversite	67,10	8,24	20,00	91,00		
Lisansüstü	65,08	7,06	33,00	76,00	1,660	0,192
Toplam	66,58	8,20	20,00	91,00		

Eğitim durumuna göre voleybol hakemlerinin empatik eğilim puanları arasında önemli bir farklılık bulunmamıştır ($p>0,05$).

Tablo 6: Voleybol hakemlerinin gelir durumuna göre empati puanları

Gelir	N	Ort.	S.S.	Min.	Maks.	F	P	Fark
800-1500 (1)	19	70,52	9,81	50,00	88,00			
15001-3000 (2)	88	67,26	7,99	34,00	88,00			
3001 ve üzeri (3)	264	65,94	8,07	20,00	91,00	3,31	0,037	1>3
Toplam	371	66,49	8,20	20,00	91,00			

Gelir durumuna göre hakemlerin empati eğilim puanları arasındaki farklılık istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($p<0,05$).

Tablo 7: Voleybol hakemlerinin spor dalı ile uğraşmaya göre empati puanı



Spor dalı	N	Ort.	S.S.	T	P
Evet	333	66,89	7,85	2,11	0,036
Hayır	38	63,84	10,49		

Spor dalı ile uğraşan hakemlerin empati eğilim puanı spor dalı ile uğraşmayanlardan anlamlı derecede yüksektir ($p < 0,05$).

Tablo 8: Voleybol hakemlerinin uğraşılan spor dalı voleybol ve diğerleri durumuna göre empati puan

Evet	N	Ort.	S.S.	T	P
Voleybol ile uğraşanlar	246	66,97	7,92	0,673	0,501
Diğer spor dalları ile uğraşanlar	125	65,81	8,68		

Uğraşılan spor dalı voleybol ve diğerleri olma durumuna göre voleybol hakemlerinin empatik eğilim puanları arasında önemli bir farklılık bulunmamıştır ($p > 0,05$).

Tablo 9: Voleybol hakemlerinin yaşam yerine göre empati puan

	n	Ort.	S.S.	Min.	Maks.	F	P
Büyükşehir	250	66,20	8,41	20,00	88,00	1,959	0,142
Şehir	81	68,265	6,55	50,00	86,00		
İlçe	40	65,67	9,50	39,00	91,00		
Toplam	371	66,59	8,20	20,00	91,00		

Yaşam yerine göre voleybol hakemlerinin empatik eğilim puanları arasında önemli bir farklılık bulunmamıştır ($p > 0,05$).

Tablo 10: Voleybol hakemlerinin memur ve diğerleri empati puanı

Meslek	n	Ort.	S.S.	T	P
İşçi-Memur	181	66,98	8,42	1,179	0,247
Diğerleri	190	66,20	7,97		

Memur ve diğerleri olma durumuna göre voleybol hakemlerinin empatik eğilim puanları arasında önemli bir farklılık bulunmamıştır ($p > 0,05$).

4.TARTIŞMA

Tablo 1 incelendiğinde; araştırmaya katılan hakemlerin cinsiyete göre empatik eğilim puanları arasında önemli bir farklılık bulunmamıştır ($p > 0,05$). Beyaz'ın (2016) yapmış olduğu Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği Bölümünde Öğrenim Gören Öğretmen Adaylarının Empatik Eğilim ve Empatik Beceri Düzeylerinin İncelenmesi: Anadolu Üniversitesi Örneği adlı çalışmasında; cinsiyete göre kadın ve erkek öğretmen adaylarının empatik beceri puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farkın olmadığı görülmektedir. Bu bulgu çalışmayı istatistiksel olarak desteklemektedir. Öztürk ve ark. (2004) yapmış oldukları Antrenör ve Hakemlerin Empati Durumlarının Araştırılması adlı çalışmalarında; cinsiyete göre bayan ve erkek hakemler arasında empatik yaklaşım bakımından istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık saptamıştır ($p = 0,03$). Empatik eğilim ile cinsiyet ilişkisini inceleyen diğer çalışmalara bakıldığında, Yılmaz ve Akyel (2008), 196 beden eğitimi öğretmen adayının empatik eğilim düzeylerini araştırdıkları çalışmalarının sonucunda, cinsiyetin öğretmen adaylarının empatik eğilim düzeyine etkisinin olmadığını ($p > 0,5$) ortaya koymuşlardır. Akpınar ve ark. (2018) yapmış oldukları



Atletizm Sporcularının Empati Kurma Düzeylerinin İncelenmesi adlı çalışmalarında sporcuların empati eğilim düzeylerinde puan ortalamalarında cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir fark bulunmamışlardır. ($P>0,05$). Tablo 2 incelendiğinde; yaş grubuna göre voleybol hakemlerinin empatik eğilim puanları arasında önemli bir farklılık yoktur. ($p>0,05$). Esentaş ve ark. (2017) yapmış çalışmada yaş grubuna göre hakemlerde empatik yaklaşım bakımından anlamlı bir farklılık bulunmamışlardır.. ($p>0,05$). Yağan ve ark. (2018) yapmış olduğu Meslek Yüksekokulunda Öğrenim Gören Öğrencilerin Empati Kurma Düzeyleri adlı çalışmalarında öğrencilerin empati eğilim düzeyleri toplam puan ortalamalarında yaş değişkenine göre anlamlı bir fark bulunmamıştır. ($p<0,05$). Akpınar ve ark. (2018) yapmış oldukları Atletizm Sporcularının Empati Kurma Düzeylerinin İncelenmesi adlı çalışmalarında sporcuların empati eğilim düzeylerinde puan ortalamalarında yaş değişkenine göre anlamlı bir fark bulunmamışlardır. ($p>0,05$). Bu da gösteriyor ki hakemlikte yaş empatik yaklaşım bakımından önemli faktör değildir. Tablo 3 incelendiğinde; hakemlik yılına göre voleybol hakemlerinin empatik eğilim puanları arasında önemli bir farklılık bulunmamıştır ($p>0,05$). Öztürk ve ark. (2004) yapmış oldukları Antrenör ve Hakemlerin Empati Durumlarının Araştırılması adlı çalışmalarında; hakem ve antrenörlerin genel olarak görev yapma süresi empatik yaklaşımı etkilememiştir. Görev yapma süresi ile empati arasında önemli bir farklılık yoktur ($p=0,4$). Sülün (2013) yapmış olduğu Futbol Hakemlerinin Öfke ve Kızgınlık Düzeyleri ile Empatik Eğilim Düzeylerinin Karşılaştırılması adlı çalışmasında; Araştırmaya katılan hakemlerin yıl değişkenine göre hakemlerin Empatik Eğilim Düzeyleri arasında farkın anlamlı olmadığı tespit edilmiştir ($p:0,936>0,005$). Voleybol hakemliğinde tecrübe ya da yıl olarak daha fazla hakemlik yapanlarla dah az hakemlik yapanlar arasında empatik eğilim açısından önemli bir fark yoktur. Hakemlik yılına bakılmaksızın empatik eğilim tüm hakemler için aynıdır. Tablo 4 incelendiğinde; medeni duruma göre voleybol hakemlerinin empatik eğilim puanları arasında önemli bir farklılık bulunmamıştır ($p>0,05$). Esentaş ve ark. (2017) yapmış olduğu erkek Güreş Hakemlerinin Öfke ve Kızgınlık Düzeyleri ile Empatik Eğilim Gösterme Düzeyleri Arasındaki İlişkinin Çeşitli Değişkenlere Göre İncelenmesi adlı çalışmalarında medeni durum değişkenine göre hakemlerin empatik eğilim düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık yoktur. Türkeli ve ark. (2017) yapmış oldukları Beden Eğitimi ve Spor Alanında Pedagojik Formasyon Alan Öğrencilerin Empatik Eğilim Düzeylerinin İncelenmesi adlı çalışmalarında medeni duruma göre empatik eğilim düzeyleri arasında anlamlı farklılaşma görülmemiştir ($p>0,05$). Hakemlerin medeni durumu hakemlerin empatik eğiliminde de etkili değildir. Tablo 5 incelendiğinde; eğitim durumuna göre voleybol hakemlerinin empatik eğilim puanları arasında önemli bir farklılık bulunmamıştır ($p>0,05$). Sülün (2013) yapmış olduğu Futbol Hakemlerinin Öfke ve Kızgınlık Düzeyleri ile Empatik Eğilim Düzeylerinin Karşılaştırılması adlı çalışmasında; Araştırmaya katılan hakemlerin eğitim düzeyi değişkenine göre hakemlerin Empatik Eğilim Düzeyleri arasında farkın anlamlı olmadığı tespit edilmiştir ($P:0,159>0,005$). Öztürk ve ark. (2004) yapmış oldukları Antrenör ve Hakemlerin Empati Durumlarının Araştırılması adlı çalışmalarında; hakem ve antrenörlerin eğitim durumuna göre empatik yaklaşım oranları farklılaşmamaktadır. Eğitimle empatik yaklaşım arasında önemli bir farklılık yoktur ($p=0,3$). Hakemlik mesleğini benimseyen her hakem eğitim durumuna bakılmaksızın empati kurabilir. Eğitim düzeyi hakemin empati eğiliminde etkili bir unsur değildir. Eğitim ilkokuldan Üniversiteye kadar uzun bir süreç ve bu sürecin her kademesinde empatik eğilim etkili olabilir ve aralarında bir farklılık olmaz. Tablo 6 incelendiğinde; gelir durumuna göre hakemlerin empati eğilim puanları arasındaki farklılık istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($p<0,05$). Hakemlerin gelir durumları empati eğiliminin de etkidir. Refah seviyesi arttıkça empati eğilimi farklı ya da gelir seviyesi düşükse empati eğilimi farklı olabilir. Gelir durumu empatik eğilim açısından hayatın her yönünü etkilediği gibi hakemlik



mesleğinde de etkili olabilir. Tablo 7 incelendiğinde; spor dalı ile uğraşan hakemlerin empati eğilim puanı spor dalı ile uğraşmayanlardan anlamlı derecede yüksektir ($p < 0,05$). Öztürk ve ark. (2004) yapmış oldukları Antrenör ve Hakemlerin Empati Durumlarının Araştırılması adlı çalışmalarında; hakem ve antrenörlerin daha önce spor yapmış olmak veya olmamak empatik yaklaşımı etkilememektedir. Daha önce spor yapmayla empatik yaklaşım puanları arasında farklılık yoktur ($p = 0,8$). Hakem daha önce sporculuk yapmış ise hakem sporcu arasındaki diyalogu ilişkiyi daha iyi tespit edebileceğinden sporcuya empatik eğilimi daha farklı olabilir. Tablo 8 incelendiğinde; uğraşılan spor dalı voleybol ve diğerleri olma durumuna göre voleybol hakemlerinin empatik eğilim puanları arasında önemli bir farklılık bulunmamıştır ($p > 0,05$). Tablo 9 incelendiğinde; yaşam yerine göre voleybol hakemlerinin empatik eğilim puanları arasında önemli bir farklılık bulunmamıştır ($p > 0,05$). Tablo 10 incelendiğinde; memur ve diğerleri olma durumuna göre voleybol hakemlerinin empatik eğilim puanları arasında önemli bir farklılık bulunmamıştır ($p > 0,05$). Hakemlik mesleği kişinin yaptığı asıl meslek grupları ilişkilendirilmeden sadece hakemlik mesleği olarak düşüldüğü için meslek gruplarının empatik eğiliminde bir etkisinin olmadığı düşünülebilir.

5. SONUÇ VE ÖNERİLER

Cinsiyete göre voleybol hakemlerinin empatik eğilim puanları arasında önemli bir farklılık bulunmamıştır. Eğitim durumuna göre voleybol hakemlerinin empatik eğilim puanları arasında önemli bir farklılık bulunmamıştır. Hakemlik yılına göre voleybol hakemlerinin empatik eğilim puanları arasında önemli farklılık bulunmuştur. Bu farklılık ikinci ve üçüncü yıl grubunda olanların empati puanlarının birinci ve dördüncü yıl grubunda olanlardan daha yüksek olması şeklindedir. Hakemlik yılı çok fazla olduğunda empati seviyesinin düştüğü söylenebilir. Bununla birlikte birinci yıl grubunda tecrübesiz olma durumu söz konusu olabilirken, dördüncü yıl grubunda da sürantrane olma durumu söz konusu olabilir. İkinci ve üçüncü yıl grubunda olanların empatik eğilim puanlarının yüksek çıkmasının nedenleri arasında, tecrübe kazanma ve tecrübeyi doğru, verimli, net ve kesin kararlar verirken kullanma gibi becerilerden bahsedilebilir. Voleybol hakemlerinin cinsiyet ve eğitim durumuna göre empatik eğilimlerinin benzer olduğu, hakemlik yılına ve hakemlik seviyesine göre ise değiştiği sonucuna varılmıştır. Yaş grubuna göre voleybol hakemlerinin empatik eğilim puanları arasında önemli bir farklılık bulunmamıştır. Medeni duruma göre voleybol hakemlerinin empatik eğilim puanları arasında önemli bir farklılık bulunmamıştır. Gelir durumuna göre hakemlerin empati eğilim puanları arasındaki farklılık istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur. Spor dalı ile uğraşan hakemlerin empati eğilim puanı spor dalı ile uğraşmayanlardan anlamlı derecede yüksektir. Uğraşılan spor dalı voleybol ve diğer spor branşlarına göre voleybol hakemlerinin empatik eğilim puanları arasında önemli bir farklılık bulunmamıştır. Yaşam yerine göre voleybol hakemlerinin empatik eğilim puanları arasında önemli bir farklılık bulunmamıştır. Memur ve diğer meslek gruplarına göre voleybol hakemlerinin empatik eğilim puanları arasında önemli bir farklılık bulunmamıştır.

KAYNAKÇA

- Akpınar, Ö., Çolakoğlu, T., Akpınar, S., Kahraman A. (2018). Atletizm sporcularının empati kurma düzeylerinin incelenmesi. Uluslararası Sosyal araştırmalar dergisi, 11 (60), 10-17.
- Beyaz, Ö. (2016). Beden eğitimi ve spor öğretmenliği bölümünde öğrenim gören öğretmen adaylarının empatik eğilim ve empatik beceri düzeylerinin incelenmesi. Anadolu Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir, 20-22.
- Cengiz, R., Pulur, A. (2004). Hakemlerin fair play olaylarına bakış açıları. Celal Bayar Üniversitesi Spor Felsefesi ve Sosyal Bilimleri Sempozyumu, Manisa, Özet Kitapçığı, 17-20.
- Doğan, B., Morali, S. (1996). Futbolda seyirci taşkınlıkları ve bunun altında yatan psiko-sosyal nedenler. Futbol Bilim ve Teknoloji Dergisi, 6,4.
- Doğan, O. (2004). Spor psikolojisi ders kitabı. Cumhuriyet Üniversitesi Yayınları, 97.
- Dökmen, Ü. (1988). (Empatik Beceri Ölçeği): İletişim çatışmaları ve empati. Ankara, Sistem.



- Eliöz, M., Çebi, M., İmamoğlu, O., İslamoğlu, İ., Yamak, B. (2019). Üniversite öğrencilerinin sabır ve saldırganlık düzeyleri. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi / The Journal of International Social Research*, 12 (65), 775-779.
- Esentaş, M., Dinçer, N., Işıkgöz E., Çelik E. (2017). Erkek güreş hakemlerinin öfke ve kızgınlık düzeyleri ile empatik eğilim gösterme düzeyleri arasındaki ilişkinin çeşitli değişkenlere göre incelenmesi. *Ulusal Spor Bilimleri Dergisi*, 1 (1), 20-28.
- Evans, R., Bellon, E. (2000). *The sly seductress : power. for the good of the game.* Çeviren: Cem SATMAN. (Fifa Yardımcı Hakemi). California, USA, 17-22
- Kabasakal, K., Şahan H. (2009). *Voleybol öğretim yöntemleri: A den z ye voleybol.* Konya: Şelale Ofset Matbaa, 12-34.
- MHK (Merkez Hakem Kurulu Yayını). (1997). *Hakem kimdir?* <<http://hakemrehberi.8m.com>> . 2006;17.
- Öztürk F. (2004). Antrenör ve hakemlerin empati durumlarının araştırılması. *Sportmetre Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, II (1), 19-25.
- Sülün, Ö. (2013). *Futbol hakemlerinin öfke ve kızgınlık düzeyleri ile empatik eğilim düzeylerinin karşılaştırılması.* Yüksek Lisans Tezi, Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Karaman.
- Yağan, K., Akpınar, S., Akpınar, Ö., Küçükatçeken, V. (2018). Meslek yüksek okulunda öğrenim gören öğrencilerin empati kurma düzeyleri. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi / The Journal of International Social Research*, 11 (61).
- Yamak B., İmamoğlu O., Eliöz M., Çebi M., İslamoğlu İ. (2019). Spor lisesi ve spor bilimleri fakültesi öğrencilerinin öfke ve saldırganlık düzeylerinin araştırılması. *OPUS-Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 14 (20), 314-332.
- Yetim, A.A. (2000). *Sosyoloji ve spor.* Ankara: Topkar Matbaacılık, 38.